

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Філологічний факультет

Кафедра української і зарубіжної літератури

ЗАТВЕРДЖЕНО НА ЗАСІДАННІ КАФЕДРИ

Завідувач кафедри
Акулова / Н.Ю.Акулова
(протокол № 2 від 04.09.2023 р.)

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ (ЛІТЕРАТУРНО-КРАЄЗНАВЧОЇ) ПРАКТИКИ**

для здобувачів вищої освіти

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Ступінь вищої освіти бакалавр

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

(шифр і назва галузі)

Спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

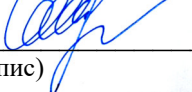
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Середня освіта. Українська мова і література. Англійська мова і література

Запоріжжя, 2023

Розробники: асистент кафедри української і зарубіжної літератури
Н.С. Мажара

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми _____ Т.В. Сіроштан
(підпис)

Робоча програма навчальної (літературно-краєзнавчої) практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «Середня освіта. Українська мова і література».

Навчальна (літературно-краєзнавча) практика є важливим освітнім компонентом у системі підготовки майбутніх учителів української мови і літератури закладів загальної середньої освіти, оскільки допомагає сформувати загальні та професійні компетентності філолога.

Процес особистісного становлення здобувачів вищої освіти залежить не лише від теоретичного матеріалу, здобутого та засвоєного під час вивчення освітніх компонентів «Історія української літератури», «Література рідного краю», тому літературно-краєзнавча практика є засобом актуалізації та поглиблення знань, сприяє якісній підготовці майбутніх філологів до самостійної діяльності, розширює світогляд, допомагає закріпленню отриманих теоретичних знань, їхньому впровадженню у практичну діяльність.

Мета навчальної (літературно-краєзнавчої) практики – розширити, закріпити та систематизувати теоретичні знання, отримані під час вивчення освітнього компонента «Література рідного краю з літературно-краєзнавчою практикою»; ознайомитися з автентичними особливостями рідного краю, поглибити знання з історії Мелітопольщини, навчитися застосовувати методики краєзнавчих досліджень для вивчення культурно-мистецьких надбань регіону, зокрема літературного процесу ХХ – початку ХХІ ст., для подальшого використання форм і видів літературно-краєзнавчої роботи в подальшій професійній діяльності.

Перелік програмних компетентностей, які набуваються під час практики:

– **ЗК 2.** Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

– **ЗК 8.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій

– **ФК 1.** Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

– **ФК 4.** Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

– **ФК 6.** Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахованням здібностей та інтересів кожного з них.

– **ПК 1.** Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури в практиці навчання української мови і літератури в закладах загальної середньої освіти.

– **ПК 4.** Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі на тлі світового (від давнини до сучасності), уміння використовувати здобутки українського письменства для формування національної свідомості, світогляду учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій в сучасному суспільстві.

– **ПК 7.** Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації цілей освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Заплановані програмні результати навчання:

– **РН7.** Демонструє знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперує базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

– **ПРН 1.** Знає сучасні філологічні засади навчання української мови та літератури, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні.

– **ПРН 5.** Застосовує різні види аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури.

– **ПРН 6.** Використовує гуманістичний потенціал української мови та літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.

– **ПРН 10.** Має критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (український, закордонний) у процесі вирішення соціальних і

професійних завдань, знає мовно-літературний контекст та реалізує його в освітньому процесі.

Практика проходить під науково-методичним керівництвом кафедри української і зарубіжної літератури. З огляду на інтеркультурність Мелітопольщини **базами для практики** є Мелітопольський краєзнавчий музей, Мелітопольське літературне об'єднання імені Павла Ловецького, Інтеркультурний етнографічний музей «Кале», Центральна міська бібліотека імені М.Ю. Лермонтова, Національний історико-археологічний заповідник «Кам'яна Могила», Національний заповідник «Хортиця», Музей історії запорізького козацтва та інші культурні осередки регіону. **Місця проходження практики** обираються на першій установчій зустрічі зі здобувачами вищої освіти перед початком практики.

Наукове значення: накопичення регіонального літературно-краєзнавчого матеріалу, що може слугувати для видання збірок про своєрідність літературного процесу на Мелітопольщині; підготовка бази для написання здобувачами вищої освіти науково-дослідних робіт з питань літератури досліджуваного регіону та своєрідності художніх творів письменників-земляків.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

1. Опис навчальної практики

Найменування показників	Ступінь вищої освіти, галузь знань, спеціальність, освітня програма	Характеристика практики
Кредитів: 1,5 Загальна кількість годин – 45 Тижневих годин: 20/2	Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) Галузь знань – 01 Освіта/ Педагогіка Освітня програма – Середня освіта. Українська мова і література. Англійська мова і література	Назва практики: Навчальна (літературно-краєзнавча) Семестр: VI Термін проходження практики: відповідно до графіку освітнього процесу Вид контролю: є складовою освітнього компонента «Література рідного краю з літературно-краєзнавчою практикою» та оцінюється комплексно з екзаменом наприкінці семестра

2. Програма навчальної практики

Навчальна (літературно-краєзнавча) практика для здобувачів вищої освіти спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) проводиться у VI семестрі, триває 2 тижні – 45 год. / 1,5 кредити ЄКТС.

Під час літературно-краєзнавчої практики інтенсифікується розвиток професійного мислення, творчих здібностей, набувається дослідницький досвід, необхідний для підготовки до інноваційної філологічної діяльності.

Завдання практики:

- ознайомлення з літературними, довідниковими, бібліографічними та іншими джерелами краєзнавства;
- збір і систематизація матеріалу щодо культурно-мистецьких надбань регіону, зокрема становлення та розвитку регіональної літератури;
- закріплення здобутих теоретичних знань з освітнього компонента «Література рідного краю з літературно-краєзнавчою практикою»;

- розвиток комунікативних навичок, навичок здійснення пошуково-дослідної роботи, запису, класифікації і систематизації літературних творів, краєзнавчих матеріалів;
- сприяння зацікавленості здобувачів історією рідного краю, його культурою, побутом.

ПОРЯДОК ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

1. Підготовчий етап. Теоретична підготовка здобувачів до практики: ознайомлення за допомогою довідкової літератури, періодичних видань з історією Мелітопольщини та Запорізького краю, з її соціально-економічними та культурними особливостями; вибір тематики практики; вивчення об'єктів практики, укладання маршруту практики; ознайомлення з методикою та технікою запису літературно-краєзнавчої інформації; проходження інструктажу із правил охорони праці та техніки безпеки життєдіяльності.

2. Практика. Відповідно до укладеного маршруту відбувається дослідження баз практик. Зі здобувачами проводяться екскурсії в музеях, на вулицях, в історико-культурних місцях. Під час екскурсій здобувачі мають можливість візуально дослідити історико-культурні пам'ятки. Кожен з них отримує індивідуальне пошуково-дослідне завдання в контексті вивчення того чи іншого історико-культурного об'єкта. Практиканти отримують відомості про літературний процес Мелітопольщини від витоків до сучасності, збирають матеріали про творчість літературних персоналій різних часів, земляків, діяльність яких має велике значення для історії і культури краю; пам'ятки матеріальної та духовної культури. Укладають карти-схеми досліджуваних пам'яток, на яких зазначаються цікаві місця. Здобувачі спілкуються з працівниками музеїв, бібліотек; працюють з архівними краєзнавчими та літературознавчими матеріалами, літературно-художніми текстами. Зустрічаються із мелітопольськими письменниками, беруть участь у літературних вечорах.

У процесі проходження практики здобувачі мають орієнтувати на поданий перелік тем і завдань для опрацювання:

Тематика літературно-краєзнавчого дослідження		Види завдань для здобувачів
1		2
БЛОК I. Духовне та творче надбання рідного краю		
ТЕМА 1. Історія виникнення літературної творчості на теренах Мелітопольщини	Історія та передумови виникнення літературно-художньої творчості в прадавні часи. Найдавніші мотиви легенд і міфів, пов'язані з Мелітопольським курганом і скіфськими похованнями. Козацтво і Мелітопольщина.	Екскурсія до Мелітопольського краєзнавчого музею, Національного історико-археологічного заповідника «Кам'яна Могила», Національного заповідника «Хортиця», Музею історії запорізького козацтва. Збирання краєзнавчого матеріалу. Складання карт-схем.
ТЕМА 2. Літературна творчість та історія релігій	Літературна творчість як одне з головних духовних джерел народу. Історія релігій, Біблія і мораль. Біблійні сюжети та світова художня творчість. Мелітополь – поліконфесійне місто.	Екскурсії до міських храмів, мечей тощо. Ознайомлення з пам'ятниками історії, релігії та архітектури. Збирання краєзнавчого матеріалу. Складання карт-схем.
ТЕМА 3. Художня література та історія рідного краю	Класична література та фольклор. Літературно-художній твір як історичний документ епохи. Твори художньої літератури про Мелітополь.	Екскурсія до Інтеркультурного етнографічного музею «Кале». Робота з краєзнавчими матеріалами, з літературно-художнім текстами в Центральній міській бібліотеці. Художня рецепція

		Остапа Бендера та Мелітополя: використання літературного твору як путівника. Складання екскурсійної легенди за допомогою літературних творів.
	1	2
БЛОК 2. Діячі культури рідного краю		
ТЕМА 4. Забуті й знані імена	Місця Мелітополя, пов'язані із життям і діяльністю діячів культури. Виставки, публікації, рідкісні видання тощо. Письменники-земляки. Вплив діячів культури на громадське та культурне життя.	Пішохідна екскурсія вулицями міста, садом Філібера. Ознайомлення з меморіальними табличками. Робота з краєзнавчими матеріалами в Центральній міській бібліотеці.
ТЕМА 5. Видатні постаті рідного краю в літературі та фольклорі	Історія Мелітопольського літературного об'єднання імені Павла Ловецького та його яскраві представники.	Екскурсія до Мелітопольського літературного об'єднання імені Павла Ловецького. Дослідження художніх, документальних і фольклорних творів про життя та діяльність видатних постатей рідного краю. Робота з документальними та художніми текстами в Центральній міській бібліотеці. Ознайомлення з новими та маловідомими

		<p>публікаціями про забутих і загиблих письменників.</p> <p>Читання творів.</p> <p>Оцінка доробку літераторів.</p>
1		2
<p>ТЕМА 6. Вплив засобів масової інформації на формування естетичних і літературних уподобань мелітопольців</p>	<p>ЗМІ Мелітополя.</p> <p>Жанри засобів масової інформації.</p> <p>Роль радіо, телебачення і газет у популяризації літературного процесу на Мелітопольщині</p>	<p>Огляд ЗМІ Мелітополя.</p> <p>Огляд та аналіз періодичної преси з питань висвітлення літературних явищ.</p> <p>Робота в Центральній міській бібліотеці.</p> <p>Створення підбірки статей, присвячених мелітопольським письменникам.</p> <p>Перегляд і аналіз телезаписів передач місцевих ТРК на відеохостингу YouTube.</p>
<p>ТЕМА 7. Література рідного краю</p>	<p>Сучасна літературна доля краю.</p> <p>Письменники-земляки.</p> <p>Видавнича доля нових творів.</p>	<p>Літературні зустрічі з членами Мелітопольського літературного об'єднання імені Павла Ловецького.</p> <p>Збирання та обробка літературознавчого матеріалу.</p> <p>Аналіз літературно-художніх текстів сучасних мелітопольських митців слова.</p>

3. Систематизація матеріалу та підсумки. Зібрані під час проходження практики матеріали, оброблені, систематизовані та класифіковані матеріали, виконані індивідуальні завдання здобувачі вищої освіти оформлюють у звіт та надають керівникові практики у визначений термін. За результатами практики здобувачі готують презентацію та захищають її, демонструючи здобуті вміння та навички.

4. Оцінювання. Навчальна (літературно-краєзнавча) практика є складовою освітнього компонента «Література рідного краю з літературно-краєзнавчою практикою» та оцінюється комплексно з екзаменом наприкінці семестру.

В умовах дистанційного навчання літературно-краєзнавча практика може проходити на сайті центру освітніх дистанційних технологій у режимі відеоконференції, або на платформі Zoom, Google Meet тощо. Етапи проведення навчальної практики із використанням дистанційних технологій навчання корегуються керівником практики з огляду на фактичне місце знаходження здобувачів вищої освіти та з урахуванням можливостей для її реалізації. Обов'язковим є ознайомлення з методикою збирання та систематизації літературно-краєзнавчого матеріалу, визначення завдань практики керівником та їх виконання здобувачами. За результатами роботи здобувачі вищої освіти прикріплюють виконані завдання на сторінку освітнього компонента «Література рідного краю з літературно-краєзнавчою практикою» на сайті дистанційного навчання, або надсилають на електронну скриньку керівника практики, та презентують під час відеоконференції наприкінці практики.

ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль за якістю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, застосуванням набутих практичних навичок відбувається постійно впродовж усього терміну проходження практики у формі консультацій, пояснень тощо. Застосовується групова та індивідуальна перевірка виконаних завдань. Під час групової перевірки керівник визначає рівень колективних дій, злагодженість та згуртованість під час виконання загальних завдань. Індивідуальна перевірка дає можливість з'ясувати, якими професійними якостями оволодів кожен здобувач, виявити недоліки та окреслити шляхи їх подолання. Важливою формою контролю також є самоконтроль, правильна організація якого забезпечує реалізацію принципів свідомості, активності, міцності знань, умінь та навичок практикантів.

Методами перевірки є бесіди, консультації та обмін досвідом між практикантами, завдяки яким контролюється хід практики та правильність виконання пошуково-дослідних завдань. Проведення практики забезпечує перевірку теоретичних знань, набутих під час вивчення освітнього компонента «Література рідного краю з літературно-краєзнавчою практикою»; вироблення вмінь творчо застосовувати їх на практиці, вирішувати складні творчі завдання, самостійно здійснювати аналіз власних здібностей та практичних навичок.

Практика оцінюється диференційовано та комплексно з екзаменом за освітнім компонентом «Література рідного краю з літературно-краєзнавчою практикою».

ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Практика здійснюється з урахуванням загальних засад та правил наукової етики та академічної доброчесності. Виконуючи дослідження, здобувач вищої освіти повинен з повагою ставитися до авторських прав осіб, дослідження яких він використовує, коректно робити посилання на всі використані джерела, не допускати прояву академічної недоброчесності (плагіат, фабрикація, фальсифікація тощо).

ВИМОГИ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Після завершення навчальної (літературно-краєзнавчої) практики здобувачі вищої освіти мають подати керівникові практики у зазначений термін звітну документацію, що складається зі звіту та підбірки індивідуальних пошуково-дослідних матеріалів, складених у теку з файлами. Відеоматеріали, презентації, світлини подаються у посиланні на папку на google-диску.

Тека з матеріалами літературно-краєзнавчої практики має таку структуру:

1. Титульний аркуш (додаток 1).
2. Зміст (додаток 2).
3. Вступ повинен містити мету практики, завдання, об'єкт, предмет, перелік використаних методів дослідження, теоретичну основу та практичну значущість).

3. Основна частина:

3.1. Духовні та творчі надбання рідного краю (дослідження історії та передумов виникнення літературно-художньої творчості; характеристика

легенд і міфів, пов'язаних з Мелітополем, Запорізьким краєм; огляд пам'яток історії, релігії та архітектури Мелітопольщини).

3.2. Діячі культури рідного краю (огляд біографічних відомостей про видатних діячів культури Мелітопольщини та їх впливу на громадське та культурне життя; характеристика історії становлення Мелітопольського літературного об'єднання імені Павла Ловецького та його представників; визначення ролі ЗМІ у популяризації літературного процесу в Мелітополі).

3.3. Література рідного краю (класифікація літературних творів за часом їх написання, авторством і тематикою; аналіз літературно-художніх текстів, присвячених Мелітополю; причин білінгвізму літератури тощо).

4. Роздруковані матеріали індивідуальної пошуково-дослідної роботи (світлини, краєзнавчі матеріали, карти-схеми, літературні тексти тощо).

5. Висновки (чи вдалося реалізувати мету та завдання практики; характеристика літературно-краєзнавчої специфіки Мелітопольщини).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

За результатами проходження навчальної (літературно-краєзнавчої) практики оцінювання знань і вмінь здобувачів вищої освіти відбувається на підставі комплексу критеріїв:

- якість знань здобувачів вищої освіти та вміння застосовувати їх на практиці;
- вміння систематизувати, класифікувати та узагальнювати інформацію;
- рівень сформованості умінь та навичок практичної роботи здобувачів вищої освіти як майбутніх фахівців;
- вміння робити аргументовані висновки;
- якісне виконання завдань під час перебування на базах практики;
- правильне оформлення документації;
- рівень оволодіння інноваційними технологіями з фаху;
- підготовка презентацій та індивідуальних пошуково-дослідних завдань;
- повнота та якість захисту результатів практики.

Навчальна (літературно-краєзнавча) практика оцінюється за 100-бальною шкалою.

Оцінку «відмінно» (90-100 балів) здобувач отримує, якщо всі завдання практики виконано в повному обсязі, виявлено глибоке розуміння теоретичних знань та вміння творчо їх застосовувати. Враховується сумлінне виконання всіх завдань практики, високий рівень удосконалення своїх знань, умінь та навичок, пов'язаних із особливостями професійної діяльності.

Матеріали опрацьовано, проаналізовано, правильно оформлено та подано у визначений термін. Повністю розкрито тему індивідуального завдання, зроблено чіткі висновки щодо досліджуваного питання.

Оцінку «добре» (83-89 балів) здобувач одержує, якщо завдання практики виконані правильно, але недостатньо повно. Практикант виконував завдання керівників практики, удосконалював на практиці свої знання з історії української літератури та літературного краєзнавства. Матеріали подано у визначений термін, але недостатньо систематизовано. Індивідуальне завдання виконано та логічно викладено. Відповіді на запитання під час заліку загалом правильні.

Оцінку «добре» (74-81 бал) здобувач отримує, якщо завдання практики виконано повно, але було допущено кілька не дуже грубих помилок. Практикант виконував завдання керівника практики, удосконалював свої знання та навички з фаху. Матеріали подано у визначений термін, але є певні невідповідності або оформлено з помилками. Тему індивідуального завдання розкрито, але логіка викладу порушена. Під час відповідей на запитання орієнтується у змісті практики.

Оцінку «задовільно» (64-73 бали) здобувач отримує, якщо завдання практики виконано в неповному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Знання теоретичного матеріалу продемонстровано з деякими недоліками, недостатньо сформовані основні вміння та навички. Матеріали практики опрацьовано з помилками, бракує аналізу. Індивідуальне завдання виконано, але не розкрито тему. Відповіді на запитання під час заліку неповні.

Оцінка «задовільно» (60-63 бали) ставиться здобувачеві, якщо завдання практики виконано з помилками або не в повному обсязі. У теоретичних знаннях виявлено недоліки, бракує сформованих вмінь та навичок зі спеціальності. Матеріали опрацьовано частково, оформлено неправильно, слабо аргументовані висновки й узагальнення, індивідуальне завдання виконано частково. Відповіді на запитання під час заліку неповні.

Оцінку «незадовільно» (35-59 балів) здобувач отримує, якщо більшість завдань навчальної практики не виконані. Практикант не володіє теоретичними знаннями, не може дати відповіді на поставлені запитання. Виявлені проблеми із виконанням завдань, не сформовано вміння проводити відповідні види роботи. Матеріали недбало опрацьовано, оформлено з помилками.

Оцінку «незадовільно» (1-34 бали) здобувач отримує, якщо завдання навчальної практики не виконано.

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Іваннікова Л. Фольклористика Півдня України: сторінки історії. Запоріжжя, 2008. 291 с.
2. Корицька Г.Р. Література рідного краю: навчально-методичний посібник. Запоріжжя: просвіта, 2002. 72 с.
3. Курманська В.А., Заменягре О.М. Література Мелітопольщини: навчально-методичний посібник. Мелітополь, 2004. 96 с.
4. Літературний світовид Мелітопольщини: хрестоматія/ упоряд.: Н.В. Зайдлер, О.М. Гончаренко; за ред. О.В. Бабакової. Мелітополь: ТОВ «ВБ ММД», 2009. 485 с
5. Семенов О., Базиль Л., Дятленко Т. Фахова практика вчителя-словесника: навч. посіб. Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2011. 490 с.
6. Тронько П. Українське краєзнавство в ХХ столітті / наук. ред. В.А. Смолій ; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. Київ, 2002. 84 с.

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Філологічний факультет

Кафедра української і зарубіжної літератури

З В І Т

з навчальної (літературно-краєзнавчої) практики

здобувача (-чки) ____ курсу групи _____
напряму підготовки “014.01 Середня
освіта (Українська мова і література)”
Прізвище, ім'я, по батькові

Керівник практики:

посада /прізвище, ім'я, по батькові

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ДУХОВНІ ТА ТВОРЧІ НАДБАННЯ РІДНОГО КРАЮ	5
РОЗДІЛ 2. ДІЯЧІ КУЛЬТУРИ РІДНОГО КРАЮ	7
РОЗДІЛ 3. ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ	12
МАТЕРІАЛИ ПОШУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ	20
ВИСНОВКИ	27